

ORTADOĞU GÜNDEMİ

14-20 Aralık 2020

2020

■ SURİYE GÜNDEMİ

• Uluslararası Gündemde Suriye

Suriye'deki insani ve siyasi durum, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinde (BMGK) yeniden masaya yatırıldı. Video konferans aracılığıyla gerçekleştirilen toplantıda Güvenlik Konseyi üyeleri, insani durumla ilgili BM İnsani Yardım Koordinatörü Mark Lowcock'u; ülkedeki son siyasi durum konusunda ise BM Suriye Özel Temsilcisi Geir O. Pedersen'i dinledi. Pedersen, Suriye'de siyasi çözümün tek seçenek olduğunu söyledi. Pedersen, yaklaşık on yıldır ülkede devam eden çatışmaların hem ülke içinde hem de yurt dışında yaşayan Suriyelilere derinden acı verdiğini belirterek "Suriye'de sadece siyasi bir çözüm on yıldır süren bütün bu acıyı sona erdirebilir. Siyasi çözüm, Suriye'nin sivillerini ve bölgeyi daha büyük tehlikelerden koruyarak yenilenen çatışma ve istikrarsızlığı da kesinlikle önleyebilir" dedi.¹ BM İnsani Yardım Direktörü Mark Lowcock da savaşın onuncu yılına gelindiğinde, ülkede yaşayan milyonlarca kişinin yerlerinden edildiğine, yoksullaştığına, kişisel kayıplara maruz kaldığına ve ülkenin bir travma geçirdiğine dikkat çekti. Lowcock, ülke ekonomisinin on yıldır süren savaş nedeniyle kötü bir durumda olduğunu, Suriyelilerin salgın hastalık koronavirus (Covid-19) ile birlikte artan gıda kıtlığı nedeniyle insani yardıma ihtiyacı olanların sayısının arttığını kaydetti.²

Washington'dan yapılan açıklamada, BM Güvenlik kararlarına uygun olmadığı sürece ABD ve uluslararası toplumun Suriye'deki 2021 başkanlık seçimlerini tanımayacağı duyuruldu. ABD'nin Birleşmiş Milletler (BM) Daimî Temsilcisi Craft, rejimi Anayasa Komitesinin çalışmalarını ertelemek ve 2021'de "düzmece" başkanlık seçimleri için zaman kazanmaya çalışmakla suçladı.³ Anayasa Komitesinin 5. oturum için 25-29 Ocak 2021'de yeniden toplanması beklenmektedir.

Katar Dışişleri Bakanı Muhammed bin Abdurrahman Al Sani, Suriye Muhalif ve Devrimci Güçler Ulusal Koalisyonu (SMDK) Başkanı Nasr el-Hariri ile Suriye krizini görüştü. Görüşmede, iki ülke arasındaki ilişkilerin yanı sıra Suriye krizi ve ortak ilgi alanına giren konular ele alındı. Görüşmeye dair daha fazla ayrıntı verilmedi.⁴

• Suriye Rejimi

Beşar Esad'ın danışmanı Buseyna Şaban, Rusya Dışişleri Bakanı Sergey Lavrov başkanlığındaki heyet ile perşembe günü gerçekleştirdikleri görüşmeye ilişkin değerlendirmelerde bulundu. Şaban, ABD'nin Suriye'ye uyguladığı tek taraflı yaptırımlar hakkında, Şam'ın ülke topraklarının çoğunluğunu kurtardıktan sonra Washington'ın savaşı ekono-

1 <https://reliefweb.int/report/syrian-arab-republic/nationwide-ceasefire-progress-constitution-vital-political-solution>

2 <https://news.un.org/en/story/2020/12/1080262>

3 <https://www.dailysabah.com/world/syrian-crisis/us-wont-recognize-2021-syria-polls-unless-UNSC-conditions-met>

4 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/katar-disisleri-bakani-al-sani-smdk-baskani-hariri-ile-suriye-krizini-gorustu/2075489>

mik alana taşıdığı yorumunu yaparak “Müttefiklerimizle birlikte ortaya koyduğumuz çözümlerimiz var” dedi. Şaban, Şam’ın yeni ABD yönetiminin yaklaşımının nasıl olacağını beklediğini ancak en önemli sorunun ABD askerlerinin Suriye’den çekilmesi olduğunu söyledi.⁵

Rusya Dışişleri Bakanı Sergey Lavrov ve Suriye Dışişleri Bakanı Faysal Mikdad Moskova’da ilk kez bir araya geldi. Görüşmenin ardından düzenlenen ortak basın toplantısında konuşan Lavrov, Suriye ekonomisinin kalkındırılması için son haftalarda çok ciddi kararlar alındığını ve bunların Suriye’nin bu alandaki çalışmaları sistemli bir şekilde organize etme kabiliyetini önemli derecede artıracığını belirtti. Lavrov, ekonomik iş birliği alanında büyük strateji programı üzerinde çalışan Rusya ve Suriye’nin yakında bu belgeyi hazırlamış olacağını altını çizerek 2021 başında yapılacak Rusya-Suriye Hükümetlerarası Ticaret ve Ekonomi Komisyonu toplantısında ekonomi alanındaki tüm konularında kapsamlı şekilde analiz edileceğini ve ortak eylemlerin belirleneceğini kaydetti.⁶

• Fırat’ın Doğusu

Kürdistan Demokrat Partisi (KDP) himayesindeki Suriye Kürt Ulusal Konseyi (SKUK)’nin bazı ofislerini hafta başından itibaren basarak tahrip eden YPG/PKK’lı teröristler, bu kez de SKUK’a bağlı Suriyeli Peşmergelerin ailelerini hedef almaya başladı. YPG, Suriye’nin kuzeydoğusunda işgal ettiği Haseke ilinde SKUK’a bağlı Suriyeli Peşmergelerin safında yer alanların aile fertlerini alıkoydu.⁷

Millî Savunma Bakanlığı (MSB) tarafından yapılan bir açıklamada Suriye’nin kuzeyinde yürütülen terörle mücadele operasyonlarında son otuz gün içinde en az 177 teröristin etkisiz hâle getirildiği duyuruldu. Verilere göre etkisiz hâle getirilenlerden 148’i YPG/PKK’lı, 29’u ise IŞİD’e bağlı teröristlerdir.⁸

Türkiye destekli Suriye Millî Ordusu, Ayn İsa’nın doğu hattına takviye güç gönderdi.⁹ Son birkaç haftadır bölgede ufak çaplı çatışmalar devam ediyor. SMO güçleri, Ayn İsa bölgesinin yakınlarındaki Tina al-Jarid köyünün 18 Aralık’ta terör örgütü YPG/PKK’dan kurtarıldığını açıkladı. Tina al-Jarid köyünün de kurtarılmasının ardından bölgede, YPG/PKK’dan kurtarılan köy sayısı üçe ulaştı. Suriye Demokratik Meclisi (SDM) Eş Başkanı Emine Ömer “Rusya Ayn İsa’yı Şam’a teslim etmesi için SDG’ye baskı uyguluyor” dedi.¹⁰

5 <https://iqna.ir/en/news/3473445/assad's-aide-urges-withdrawal-of-us-occupation-forces-from-syria>

6 <https://tr.sputniknews.com/rusya/202012171043424892-lavrov-rusya-ve-suriye-ekonomik-isbirligi-alaninda-buyuk-strateji-programi-hazirliyor/>

7 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/ypg-pkkli-teroristler-suriyeli-pesmergelerin-aile-fertlerini-alikoyuyor/2081827>

8 <https://www.dailysabah.com/politics/war-on-terror/turkey-kills-177-daesh-ypgpkk-terrorists-in-northern-syria-operations>

9 <https://www.syriahr.com/en/196687/>

10 <https://www.rudaw.net/turkish/kurdistan/181220203>

Suriye İnsan Hakları Gözlemevi, IŞİD hücrelerinin EL-Ömer Petrol Sahası'ndaki ABD üs-sünün çevresini hedef aldığını bildirdi. Deyr ez-Zor kırsalındaki Dhiban kasabası yakın-larından yapılan saldırı sonrasında herhangi bir can kaybı bildirilmedi.¹¹

• İdlib

Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK)'nin, İdlib'de rejimin kontrol ettiği bölgelerdeki gözlem nok-talarını tahliye ettiği bildirildi. Yerel kaynakların aktardığı bilgilere göre TSK unsurları, Halep kırsalında bulunan ve rejim kuşatmasında kalan son gözlem noktası olan El İys'teki 6 numaralı gözlem noktasını tahliye etmeye başladı.¹²

■ IRAK GÜNDEMİ

• Siyaset

Irak Dışişleri Bakanı Fuad Hüseyin'in 16 Aralık 2020 Çarşamba günü Irak Başbakanı Mustafa el-Kazimi'den bir gün önce Ankara'ya gelerek Kazimi'nin Türkiye'ye yapacağı resmî ziyaretin temelini attığı bildirildi. Yapılan ziyarette Türkiye Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu'nun Iraklı mevkidaşı Hüseyin'i karşılayarak iki taraf arasındaki ilişkilerin gö-rüşüldüğü kaydedildi. Buna göre Çavuşoğlu'nun Türkiye'nin, Irak'ın sınır topraklarından terör örgütü PKK'nın çıkarılmasına yardım edeceğini söylediği bildirildi.¹³

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, davetine üzerine 17 Aralık 2020'de Ankara'ya gelen Irak Başbakanı Mustafa el-Kazimi'yi resmî törenle karşıladı.¹⁴ Cumhurbaşkanı Erdoğan ile Kazimi'nin ekonomik iş birliğini güçlendirmeye ve bölgesel meselelerdeki birleşik tutumları netleştirmeye odaklanıldığı görüşmesinden elde edilen sonuçların de-ğerli olduğu belirtildi.¹⁵ Bu doğrultuda yapılan görüşme kapsamında, Bağdat ile Ankara arasındaki ekonomik iş birliğini güçlendirmenin yolları tartışılırken Türk firmaları da Irak'a çeşitli sektörlerde yatırım yapmaya davet edildi.¹⁶ Güvenlik konusunun da masaya yatırıldığı görüşmede Kazimi, Irak'ın toprakları üzerinde Türkiye millî güvenliğini tehdit eden hiçbir oluşuma müsamaha göstermesinin mümkün olmadığını ve Türkiye ile birlik-te terör örgütleri IŞİD gibi bölge istikrarına zarar veren örgütlere karşı beraberce çalış-ma arzusu içinde olduklarını ifade etti.¹⁷ Cumhurbaşkanı Erdoğan ise yaptığı açıklamada, "Sayın Kazimi ile ortak düşmanımız IŞİD, PKK ve FETÖ terör örgütleriyle mücadelemizin

11 <https://www.syriahr.com/en/196446/>

12 <https://www.syriahr.com/en/196186/>

13 <https://www.thebaghdadpost.com/en/Story/51036/Iraqi-FM-in-Ankara-to-Prepare-PM-Kadhimi-s-Meeting-with-Erdogan>

14 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/irak-basini-kaziminin-turkiye-ziyaretini-mansetten-verdi/2081559>

15 <https://www.ina.iq/eng/10267/al-kadhimi-and-erdogan-chaired-the-expanded-meeting-of-the-iraqi-and-turkish-delegations>

16 <https://www.ina.iq/eng/10266/al-kadhimi-and-erdogan-discuss-strengthening-the-economic-cooperation-between-baghdad-and-ankara>

17 <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/irak-basbakani-kazimi-turkiyenin-guvenligini-tehdit-eden-hicbir-olusuma-musamaha-gostermemiz-mumkun-degil/2080474>

sürdürülmesini kararlaştırdık” dedi.¹⁸ Bununla birlikte, Türkiye’nin meşru müdafaa hakkı çerçevesinde Irak’a terörle mücadelede destek sağlamaya devam edileceğinin ve Irak makamlarının terör örgütü PKK’ya karşı yürüttüğü operasyonların takdirle karşılandığının altı çizildi. Kerkük-Ceyhan Petrol Boru Hattı’nın tamirat işlemlerinin tamamlanması ve Kerkük petrolünün dünya piyasasına sunulması isteği dile getirildi. Irak Başbakanı Kazımi ise Türkiye’nin bölgede hem önemli bir ülke hem de Irak için etkili bir ekonomik ortak olduğunu belirterek Türkiye ile Irak arasındaki Yüksek Düzeyli Stratejik İş Birliği Konseyinin bir sonraki toplantısını en yakın zamanda yapmayı istediklerini ifade etti. Ayrıca Cumhurbaşkanı Erdoğan ve Irak Başbakanı Kazımi’nin katılımıyla iki ülke arasında, “Irak Cumhuriyeti Hükûmeti ile Türkiye Cumhuriyeti Hükûmeti Arasında Gelir Üzerinden Alınan Vergilerde Çifte Vergilendirmeyi Önleme ve Vergi Kaçakçılığına Engel Olma Anlaşması” ile “Kültür ve Turizm Bakanlığı ile Irak Cumhuriyeti Kültür, Turizm ve Tarihî Eserler Bakanlığı Arasında Kültürel İş Birliği Mutabakat Zaptı” imzalandı.¹⁹ Ayrıca, Kazımi’nin Ankara’ya yaptığı ziyaret göreve geldikten sonra ilk olma özelliği taşıyor.

Irak Başbakanlık Ofisinden yapılan açıklamada, Irak Başbakanı Mustafa el-Kazımi’nin 19 Aralık 2020 tarihinde Ürdün’ü ziyaret ederek Ürdün Kralı II. Abdullah tarafından karşılandığı belirtildi. İki taraf arasında yapılan görüşmede, Irak ve Ürdün arasındaki ikili ilişkiler konusunda görüş alışverişinde bulunulurken özellikle koronavirüs (Covid-19) salgınının söz konusu ülkelerin ekonomileri üzerindeki olumsuz etkilerinden kurtulma yollarının ele alındığı bildirildi.²⁰

İran Devrim Muhafızları Kudüs Gücü Komutanı Kasım Süleymani ile Haşdi Şaabi Komisyonu Başkan Yardımcısı Ebu Mehdi el-Mühendis’in ölüm yıl dönümü yaklaşırken Irak Parlamentosunda iki ismin anılması için hazırlık yapıldığı bildirildi. Haşdi Şaabi çatısı altında yer alan Bedir Örgütü Lideri Hadi el-Amiri’nin başkanlığını yaptığı Fetih Koalisyonunun Irak Parlamentosu Genel Kurulunun salonu ile lobi bölümünü Kasım Süleymani ile el-Mühendis’in poster ve fotoğraflarıyla donattığı kaydedildi. Diğer taraftan Parlamento Başkanlığının konu ile ilgili herhangi bir duyuru veya açıklama yapmadığının altı çizildi.²¹

Irak Başbakanı Mustafa el-Kazımi’nin Kuveytli mevkidaşı Sabah el-Halid el-Sabah’ı Irak’a davet ettiği açıklandı. Başbakan Kazımi, Kuveyt’in Irak Büyükelçisi Salim Hassab el-Zamanan’ı kabul ederek kendisiyle komşu iki ülke arasındaki iş birliği, ikili ilişkilerin güçlendirilmesi ve ortak ekonomik ilişkilerin geliştirilmesi gibi çeşitli konuları görüştüğü kaydedildi.²²

18 <https://www.rudaw.net/turkish/middleeast/turkey/171220206>

19 <https://www.tccb.gov.tr/haberler/410/123259/-ne-turkiye-nin-ne-irak-in-ne-de-suriye-nin-geleceginde-bolucu-terore-asla-yer-yoktur-?s=08>

20 <https://www.thebaghdadpost.com/en/Story/51075/Iraqi-PM-Visits-Jordan-Statement>

21 <https://www.basnews.com/tr/babat/656178>

22 <https://shafaq.com/en/Iraq-News/Al-Kadhimi-invited-his-Kuwaiti-counterpart-to-visit-Baghdad>

Irak Başbakanı Mustafa el-Kazımi, Suudi Arabistan Krallığı'nın Irak Büyükelçisi Abdülaziz el-Şemmeri kabul ederek ortak iş birliği yollarını tartıştı.²³

• Güvenlik

IKBY Peşmerge Bakan Yardımcısı Serbest Lezgin, Erbil-Bağdat anlaşmasına göre Sincar'dan çekilmesi gereken PKK'nın bölgedeki varlığına ilişkin değerlendirmede bulundu. Lezgin değerlendirmesinde "Sincar'da yine PKK ve ona bağlı gruplar duruyor. O bölgeyi işgal etmişler ve orada duruyorlar. Irak'ta bazı gruplar PKK'ya yardım edip iş birliği içindeler. Hatta öyle bir seviyeye geldi ki PKK'lular o grupların elbiselerini giyiyor. Ziyaretler gerçekleştiriyorlar. Aynı zamanda o grup üzerinden Irak merkezî hükûmetinden maaş alıyorlar" ifadelerini kullandı.²⁴

Irak'ın başkenti Bağdat'ta Yeşil Bölge'de bulunan ABD Büyükelçiliğine füze saldırısı gerçekleştirildi. Atılan füzelerden bir kısmının Yeşil Bölge'ye yakın yerleşim yerlerine düştüğü ifade edildi.²⁵ ABD Bağdat Büyükelçiliğine daha önce birçok kez İran'a yakın bazı Şii gruplar tarafından füzeyle saldırı düzenlenmişti.

Haşdi Şaabi komutanlarından Hamid Cezairi, Iraklı Siyaset ve Güvenlik Uzmanı Hişam el-Haşimi'nin suikastıyla bağlantılı olduğu gerekçesiyle Irak'ın başkenti Bağdat'ta Irak Bakanlar Kuruluna bağlı özel güçler tarafından tutuklandı. Hamid Cezairi ile birlikte 15 kişinin de gözaltına alındığı kaydedildi.²⁶ 6 Temmuz 2020 tarihinde el-Haşimi, Bağdat'ta evinin önünde bir motosiklet üzerinde kimliği belirsiz kişilerin açtığı ateş sonucu hayatını kaybetmişti.

Irak güvenlik güçlerinin, Irak'ın Kerkük vilayetinde iki IŞİD üyesini yakaladığı bildirildi.²⁷ Diğer taraftan Irak Terörle Mücadele Servisi yaptığı açıklamada, Ocak 2020 tarihinden itibaren terör örgütü IŞİD'e karşı 250'den fazla operasyon gerçekleştirdiklerinin altını çizdi. Bu doğrultuda, Irak Hava Kuvvetleri ve ABD liderliğindeki koalisyon güçlerinin desteğiyle düzenlenen operasyonlarda en az 206 IŞİD üyesi öldürülürken 292 şüphelinin tutuklandığı açıklandı.²⁸

• Ekonomi

Irak'ın ekonomisi canlandırmak, yerel üretim ve özel sektörü daha da aktif hâle getirmek için para birimi olan Irak dinarını %20 oranında devalüe ettiği bildirildi. Böylece ülkede 2003 yılından bu yana ilk kez devalüasyon kararının alındığı kaydedildi. Bu bağlamda açıklama yapan Irak Maliye Bakanı Ali Allavi, petrol satışlarından elde edilen rezervleri

23 <https://www.ina.iq/eng/10232/al-kadhimi-and-saudi-ambassador-discuss-joint-cooperation>

24 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/ikby-pesmerge-bakan-yardimcisi-teror-orgutu-pkknin-sincari-iskal-ettigini-soyledi/2082284>

25 <https://www.rudaw.net/turkish/middleeast/iraq/201220201>

26 <https://www.basnews.com/tr/babat/655005>,

27 <https://www.thebaghdadpost.com/en/Story/51079/Kirkuk-Two-ISIS-Members-Captured>

28 <https://www.basnews.com/en/babat/656295>

kontrol eden Irak Maliye Bakanlığının, Irak Merkez Bankasına bakanlık rezervlerinden 1.450 kurundan dolar satışı yapacağını ve Irak Merkez Bankasının da yerel bankalara en fazla 1.460 kur seviyesinden dolar arz edeceğini belirtti.²⁹ Bununla birlikte 2020 yılının başlarında meydana gelen petrol fiyatlarındaki düşüşten bu yana Irak likidite kriziyle boğuşuyor. Ham petrol ihraç eden ülke, kamu ve emekli maaşları kapsamında yaklaşık 5 milyar dolarlık aylık ücretleri ödemek için bankanın dolar rezervlerinden borç almak zorunda kaldı.³⁰

Irak Maliye Bakanı Ali Allavi, IKBY ile 2021 bütçesi konusunda anlaşmaya vardıklarını ve hâlen Bağdat'ta bulunan IKBY heyetinin 2020 yılına ait ayrıcalıklar konusunu görüştüğünü bildirdi. Allavi, 2021 bütçesinin bir hafta içinde oylanması için parlamentoya gönderileceğini belirterek 2021 bütçesinde devlette hiçbir kamu atamasının yer almadığını ve söz konusu bütçenin reformlar içerdiğini vurguladı. Öte yandan bütçede IKBY'ye yüzde kaç pay ayrılacağı konusunda bilgi paylaşılmadı.³¹

• Sağlık ve Sosyal Hayat

Irak ve Türkiye'nin, Türkiye'nin güvenlik kaygılarının giderilmesinin ardından yakın zamanda iki ülkenin vatandaşları için 2009'daki vizesiz seyahatin yeniden başlamasını tartışacakları duyuruldu.³² Diğer taraftan Bağdat ile Ankara arasında daha önce vatandaşlarının komşu ülkeye vizesiz veya elektronik vize ya da varışta vize ile seyahat etmelerine izin veren bir anlaşması vardı.³³

Hollanda'nın, terör örgütü IŞİD ile mücadele amacıyla 2015 yılında oluşturulan uluslararası koalisyonun F-16 uçaklarıyla bombalanan Irak'ın Kerkük vilayetinin Havice nahiyesini yeniden inşa edeceğini duyurduğu belirtildi. Bu doğrultuda Hollanda Savunma Bakanlığının 70 sivilin hayatını kaybettiği saldırı nedeniyle büyük hasar gören Havice'nin yenilenmesi için dört milyon euro ayırdığı açıklandı. BM ve Uluslararası Göç Örgütü tarafından yürütülecek çalışma kapsamında, 1,5 yıl içinde Havice'deki elektrik şebekesi ve temel altyapının tamamen yenileneceğinin altı çizildi.³⁴

■ TÜRKMEN GÜNDEMİ

• Siyaset

Irak Parlamentosundan yapılan yazılı açıklamada, parlamentoda gerçekleştirilen oturumda Türkmen asıllı Hiyam Nimet Köprülü'nün Devlet Bakanlığına seçildiği duyuruldu. Planlama Bakanlığında, genel müdürlük gibi görevlerde bulunan Köprülü'nün bakan

29 <https://www.bloomberg.com/irak-17-yil-sonra-yine-devaulasyon-karari-aldi-2271085>

30 <https://english.aawsat.com/home/article/2692411/iraqs-central-bank-devalues-dinar-22-amid-public-anger>

31 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/bagdat-tan-ikby-ile-2021-butcesinde-anlastik-aciklamasi/2082495>

32 <https://mustaqila.com/ترکیا-قد-تسمح-للعراقیین-بالدخول-ال-ار/>

33 <https://www.basnews.com/en/babat/656438>

34 <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-55332505>

seçilmesinin ardından açıklama yapan Irak Türkmen Cephesi Başkanı (ITC) ve Kerkük Milletvekili Erşat Salihi, Türkmeneli'ye hizmet için artık kabinde Türkmenlerin de olduğunu ifade ederken Türkmenlerin hakkının yalnızca bakanlık olmadığını ve Cumhurbaşkanlığı yardımcılığına da Türkmenlerin talip olduğunu vurguladı.³⁵

Irak Başbakanı Mustafa Kazimi, başbakanlık görevine gelmesinin ardından ilk Türkiye ziyaretini 17 Aralık'ta gerçekleştirdi. Beraberindeki heyetle birlikte Ankara'ya gelen Kazimi'nin heyetinde ITC Başkanı ve Kerkük Milletvekili Erşat Salihi ve Devlet Bakanlığına atanan Hiyam Nimet Köprülü de hazır bulundu. Kazimi ile görüşmesi sonrası açıklama yapan Cumhurbaşkanı Tayyip Erdoğan "Irak hükûmetinin kapsayıcı ve kuşatıcı politikalarla tüm Irak halkının huzurunu temin edeceğine inanıyoruz. Başbakan Kazimi'nin uzun bir sürenin ardından tekrar bir Türkmen bakana yer vermesi bu inancımızı pekiştirmiştir. Sayın Başbakanı milletimiz ve Irak Türkmenleri için oldukça anlamlı bu kararından dolayı bir kez daha tebrik ediyorum" açıklamasında bulundu.³⁶

Kazimi'nin Türkiye ziyareti sırasında açıklamalarda bulunan Irak Devlet Bakanı Hiyam Nimet Köprülü ise Türkmen milletine teşekkür ederek kabine içerisinde hizmet için hazır olduğunu bildirdi.³⁷ Köprülü ayrıca Türkiye ziyareti esnasında Yurtdışı Türkler ve Akrabalar Topluluğuna (YTB) da bir ziyaret de bulunarak YTB Başkanı Abdullah Eren ile bir görüşme gerçekleştirdi.³⁸

Erşat Salihi ise Kazimi'nin Türkiye ziyaretine ilişkin olarak Irak Türkmenlerinin, Irak ve Türkiye arasında köprü olmaya devam edeceklerini belirtirken heyetler arası görüşmelerde Ovaköy Sınır Kapısı, ticari anlaşmalar ve vizelerin kaldırılması gibi konuların ele alındığını belirtti.³⁹

Türkmen İrade Partisi Genel Başkanı Jale Neftçi, Kerkük'ün Korya semti Polis Merkezi Müdürü Nevzad Kazım'a bir ziyarette bulunarak kendisine bir başarı plaketi verdi. Türkmen İrade Partisi tarafından yapılan açıklamada Kazım'ın görevi boyunca son derece başarılı işlere imza attığı, kendisinin Kerkük'te kendini kanıtlayan bir güvenlik görevlisi olduğunun altı çizildi. Kazım ise İrade Partisi'ne teşekkür ederek son yıllarda takip ettiği yaklaşımı devam ettirerek Kerkük halkına hizmet etmeye devam edeceğini aktardı.⁴⁰

Türkmeneli Partisi Sözcüsü Erşat Avcı, Irak Başbakanı Mustafa Kazimi'nin Türkiye ziyaretiyle ilgili değerlendirmelerde bulundu. Avcı, Kazimi ziyaretinin iki ülke açısından her yönüyle önemli olduğuna vurgu yaparak Türkiye'nin her zaman kardeş ülke olarak Irak'ın yanında yer aldığına dikkat çekti. Avcı, iki ülkenin gelecekte ilişkilerinin geliştiril-

35 <https://twitter.com/Ersatsalihi/status/1338946204105838594?s=20>

36 <https://twitter.com/kerkuknet/status/1339596073967337473?s=20>

37 <https://twitter.com/kerkuknet/status/1339318817516871686?s=20>

38 https://twitter.com/abdullah_eren/status/1339548088969666560?s=20

39 <https://twitter.com/Ersatsalihi/status/1339600481568444416?s=20>

40 <https://www.facebook.com/155102421934920/photos/a.155115341933628/899633817481773/>

mesi kapsamında ilerlediğini belirterek özellikle finansal reform alanında Türkiye'nin sahip olduğu tecrübeden Irak'ın yararlanmasının ele alınması gerektiğine vurgu yaptı.⁴¹

Geçtiğimiz günlerde hayatını kaybeden Fetih Koalisyonu Musul Milletvekili (Şebek asıllı) Hanin Kado yerine, 2018'deki seçimlerde Kado'nun ardından en çok oyu alan Türkmen asıllı Fazıl Yasin Abbas Habeş'in milletvekili olması için Türkmeneli Partisi tarafından diğer Türkmen partilere birlik çağrısında bulunuldu. Hayatını kaybeden Hunain Kaddo yerine Abbas Habeş'in parlamentoda yemin etmemesi ve tekrar azınlıklardan bir ismin milletvekili olabilmesi için bazı siyasi çevrelerin baskısının bulunduğu belirtildi.⁴²

• Güvenlik

Kerkük Federal Polis güçleri tarafından düzenlenen uyuşturucu operasyonunda, 111.600 uyuşturucu hapin ele geçirildiği bildirildi. Güvenlik güçlerinin aktardığı bilgilere göre Kerkük kent merkezinde bulunan Penca Ali semtinde bir adrese düzenlenen polis operasyonunda ele geçirilen uyuşturucuların nereden temin edildiği hakkında henüz bir bilgiye sahip olunmadığı aktarıldı.

Kerkük'te 26 Kasım'da düzenlenen bir operasyonda ise 14.600.000 uyuşturucu hap ele geçirilmiş ve 4 kişiden oluşan bir uyuşturucu çetesi yakalanmıştı.⁴³

Kerkük Ortak Operasyonlar Komutan Saad Harbiye, Kerkük'ün güneyindeki Riyad kasabasına bağlı Saduniye köyü yakınlarında federal polis güçlerine yönelik terör örgütü IŞİD saldırısında bir polisin hayatını kaybettiğini açıkladı. Saldırının devriye gezen polis ekiplerine yönelik gerçekleştirildiğini aktaran Harbiye, saldırı sonrası bölgede operasyon başlatıldığını bildirdi.⁴⁴

• Sağlık & Sosyal Hayat

Irak Sağlık Bakanlığı tarafından yapılan açıklamada, 20 Aralık'ta Irak genelinde günlük toplam vaka sayısının 1.027 olduğunu açıklandı. Kerkük'te ise toplam vaka sayısının 30.087, iyileşenlerin 24.489, hayatını kaybedenlerin ise 777 olduğu bildirildi.

■ IKBY GÜNDEMİ

• Siyaset

IKBY'de meydana gelen gösteriler ile ilgili açıklamalarda bulunan Irak Parlamento Başkanı Yardımcısı Hüseyin Kabi, göstericilere ilişkin tutumları nedeniyle Erbil'i Süleymaniye'den ayrı değerlendireceğini ifade etti. Ayrıca Kabi, muhalefet cephesinin güçlü olduğu Süleymaniye'de Kürdistan Demokrat Partisi (KDP) ile Kürdistan Yurtseverler Birliği

41 <https://www.facebook.com/watch/?ref=saved&v=397013438210837>

42 https://m.facebook.com/permalink.php?story_fbid=1295107084209455&id=365582870495219

43 <https://www.facebook.com/tebajansi/posts/1603605613159973>

44 <http://www.turkmenelihat.net/turkmeneli/item/20795-kerkuk-un-guneyindeki-riyad-kasabasına-bagli-saduniye-koyu-yakinında-federal-polis-gucune-saldiri.html>

(KYB) tarafından göstericilere karşı şiddet kullanılmasının Süleymaniye'nin yönünü Erbil'den ziyade Bağdat'a çevirmesinde etkili olabileceğini belirtti.⁴⁵

Erbil'de Peşmerge Komutanlığında IKBY Başbakanı Mesrur Barzani'nin katılımıyla IKBY Bayrak Günü dolayısıyla resmî tören düzenlendi. Barzani törende yaptığı konuşmada, peşmergelerin ve IKBY halkının Bayrak Günü'nü kutlayarak "Bu bayrak, halkımızın verdiği bedellerin, mücadelenin ve ulus tanımının sembolüdür" dedi.⁴⁶ Diğer taraftan Süleymaniye Valiliğinin yönergesi doğrultusunda geçen haftaki gösterilerde hayatını kaybeden gençler için Süleymaniye'nin giriş kapılarında ve bütün devlet kurumlarında IKBY bayrağı asılarak saygı duruşunun yapıldığı belirtildi.⁴⁷

• Ekonomi

IKBY Başbakan Yardımcısı Kubat Talabani başkanlığındaki Erbil heyetinin yaklaşık 12 gündür Bağdat'ta merkezî hükûmet yetkilileri ile görüşmeler yapmasına rağmen şimdiye kadar geniş kapsamlı bir anlaşmaya varılamadığı açıklandı. Diğer taraftan Kubat Talabani'nin Medya Ofisinden yapılan açıklamada, Bağdat ile Erbil heyetinin müzakerelerinin iyiye giderek yakında bütün engellerin aşılıp iki taraf arasında anlaşma sağlanacağına altı çizildi.⁴⁸ Bununla birlikte IKBY'nin petrol gelirlerini merkezî hükûmete teslim etmeye ve Irak Parlamentosundan çıkan Borçlanma Yasası'nı uygulamaya hazır olduğu belirtildi. Ancak Bağdat'ın IKBY'ye güvenmediği, IKBY'nin de normal fiyatından daha düşük fiyata petrol satacağını düşündüğü dile getirildi.⁴⁹ Ayrıca petrol çıkarmadan yükümlü olan şirketlerin ücretleri ile IKBY'nin 27 milyar dolar borcunu kimin ödeyeceğinin iki taraf arasında tartışmalı konular olduğu ve her iki kesim arasında geniş kapsamlı anlaşmaya ulaşılmamasının önünde engel teşkil ettiği belirtildi.⁵⁰ 2021 Irak bütçesi kapsamında da IKBY'nin bütçesinin ağır şartlarına tabi kılındığını bildirildi. Dolayısıyla bu konuda IKBY Başbakanlığı gereken tepkiyi vermezse parlamentoda bulunan Şii grupların sert tutum sergileyeceğinin altı çizildi.⁵¹

• Güvenlik

7 Aralık 2020 tarihinde, Süleymaniye'de güvenlik güçleri tarafından televizyon kanalı NRT'nin merkez binasına el konularak yayın akışı iki hafta boyunca kesildikten sonra 19 Aralık 2020'de televizyonun merkez binasının NRT koordinatörlüğüne teslim edildiği bildirildi.⁵²

45 <http://diplomaticmagazine.net/politics/3597>

46 <https://www.kurdistan24.net/ckb/story/88967DB>

47 <https://www.kurdistan24.net/ckb/story/88967DB>

48 <https://mewdamedia.com/articles/12672>

49 <https://www.peyserpress.com/detail/6894>

50 <https://nrttv.com/News.aspx?id=37965&MapID=1>

51 <https://www.peyserpress.com/detail/6902>

52 <http://speda.net/>

11 Aralık 2020'de Süleymaniye'de yakalanan ve Muhalif Sesler Kongresinin düzenleyicisi olan Goran (Değişim) Hareketi'nin eski iki milletvekilinin 16 Aralık'ta serbest bırakıldığı bildirildi.⁵³

Irak'ın Duhok vilayetine bağlı Amedi ilçesi yakınlarında bulunan bölgede, Peşmerge güçleri ile terör örgütü PKK arasında yaşanan çatışmada bir peşmergesinin hayatını kaybettiği bildirildi. Ayrıca, PKK'lulara ait bir aracın 13 Aralık 2020 tarihinde peşmergelere ait bir kontrol noktasından izinsiz geçmek istediğini ancak kendilerine izin verilmemesi üzerine peşmergelere ateş ettiğini açıklandı. Yaşanan çatışma sonucunda, terör örgütü PKK'nın üç militanın da ağır yaralandığı belirtildi.⁵⁴ Bu bağlamda, Erbil'de basın toplantısı düzenleyen IKBYPeşmerge Bakan Yardımcısı Serbest Lezgin, yaşanan gelişmenin ardından terör örgütü YPG güçlerinin ağır silahlarla peşmerge noktasına saldırı düzenlediğini ve Peşmerge güçlerinin anında karşılık vererek saldırıyı püskürttüğünü bildirdi.⁵⁵ IKBYPBaşbakanı Mesrur Barzani ise YPG'nin Peşmerge'ye yönelik saldırısını şiddetle kınayarak bu tür saldırıların tekrarlanmasının bölge istikrarına ciddi şekilde zarar vereceğinin altını çizdi.

• Sağlık ve Sosyal Hayat

IKBY'de tespit edilen toplam koronavirüs (Covid-19) salgınında, vaka sayısı 101.549'a yükselirken virüs nedeniyle hayatını kaybeden kişi sayısının 3.332 olduğu kaydedildi. Virüsü yenerek sağlığına kavuşan kişi sayısının ise 66.401'e ulaştığı bildirildi.⁵⁶

■ KÖRFEZ GÜNDEMİ

• Suudi Arabistan:

Norveç'in önde gelen gazetelerinden Dagbladet'in haberleştirdiğine göre Norveç'te yaşayan Suudi muhalif aktivist İyad el-Bağdadi'yi hedef almak üzere Suudi Arabistan'ın 2018 yılında 10 kişilik bir timini Norveç'e yolladığı iddia edildi. Ancak koruma görevlilerinden oluşan bu 10 kişilik ekip için Suudi Arabistan tarafından diplomatik dokunulmazlık talep edilmesi üzerine şüphelenen Norveç Dışişleri Bakanlığı ve Norveç Polis İstihbarat Servisi yetkililerinin bu 9 kişinin diplomatik dokunulmazlık talebini reddettiği ortaya çıktı. Yaşanan bu gelişmeler Cemal Kaşıkçı infazına benzer bir şekilde İyad el-Bağdadi içinde bir infaz planı olduğu şeklinde yorumlanmaktadır.⁵⁷

Pazartesi günü Suudi Arabistan'ın Cidde Limanı açıklarında bir petrol tankerine saldırı gerçekleştirildi. Singapur bandıralı BW Rhine gemisinin harici bir kaynak tarafından vu-

53 <https://www.rudaw.net/sorani/kurdistan/141220207>

54

<https://nrstv.com/News.aspx?id=37785&MapID=1>

55 <https://darkamazi.net/sorani/archives/1017521>

56 <https://www.rudaw.net/sorani/health/191220204>

57 <https://www.aa.com.tr/tr/cemal-kasikci/suudi-arabistanin-norvece-cemal-kasikcinin-arkadasi-el-bagdadi-icin-infaz-timi-gonderdigi-iddia-edildi/2077610>

rulduktan sonra maddi hasar aldığı açıklandı. Patlamaya Yemen'deki Husiler tarafından kumanda edildiği düşünülen bomba yüklü bir teknenin patlamasının neden olduğu açıklandı ancak saldırının sorumluluğunu hiçbir grup üstlenmedi.⁵⁸

Suudi Arabistan 2021 yılı için 990 milyar riyal (263,91 milyar dolar) büyüklüğünde bir bütçe açıkladı. Bütçe, 2020 yılı için öngörülen bütçeden %7 daha küçük olarak kayıtlara geçti. Ayrıca Krallığın bu yıl için GSYİH'sinin %12'si oranında (79 milyar dolar) bütçe açığı vermesi beklenmektedir.⁵⁹

Pfizer-BioNtech aşısının ilk partisinin çarşamba günü Suudi Arabistan'a ulaştığı açıklandı ve Suudi Arabistan perşembe günü aşı olmak isteyen vatandaşları için koronavirüs aşısı kampanyası başlattı. Aşılar ücretsiz olarak uygulanacaktır.⁶⁰

Körfez krizinin çözümüne yönelik olumlu ve somut adımların atılması beklenen Körfez İşbirliği Konseyi (KİK) zirvesinin 5 Ocak tarihinde Riyad'da yapılacağı açıklandı.⁶¹

• Birleşik Arap Emirlikleri (BAE):

BAE Merkez Bankası açıkladığı ikinci çeyrek ekonomi raporuna göre bir bütün olarak 2020 yılı için petrol dışı ekonominin %4,5 oranında küçüleceği tahmin edilmektedir. 2021 yılı içinde ise toparlanması beklenen ekonomide petrol dışı gayrisafi yurt içi hasılanın (GSYİH) %3,6 oranında artması beklenmektedir. Ayrıca salgın sürecinin başlangıcından bu yana BAE hükûmeti tarafından toplamda 105,6 milyar dolar değerinde ekonomik destek paketi açıklandığı duyuruldu.⁶²

Pazartesi günü yayınlanan bir rapora göre, İsrail ile BAE arasındaki son normalleşme anlaşmasından bu yana 50.000'den fazla İsrail vatandaşının BAE'yi ziyaret ettiği açıklandı.⁶³

Mısır, İsrail, Yunanistan, Güney Kıbrıs, İtalya ve Ürdün tarafından kurulan Kahire merkezli Doğu Akdeniz Gaz Forumu'na BAE'nin gözlemci statüsünde katıldığı açıklandı.⁶⁴

• Katar:

Katar önde gelen uluslararası spor organizasyonlarına ev sahipli yapmaya devam ediyor. Bu noktada Suudi Arabistan ve Katar'ın Asya Oyunları'na ev sahipliği yapma mücadelesinde kazanan taraf Katar oldu ve Asya Olimpiyat Konseyi, Katar'ın 2030 Asya Oyunla-

58 <https://apnews.com/article/dubai-saudi-arabia-united-arab-emirates-jiddah-yemen-5493fe28dab563c4a457a325b20e3c62>

59 <https://www.aljazeera.com/economy/2020/12/15/to-tame-deficit-saudi-arabias-plans-7-spending-cut-in-2021>

60 <https://www.aa.com.tr/en/latest-on-coronavirus-outbreak/saudi-arabia-begins-coronavirus-vaccination-campaign/2080018>

61 <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2020/12/kuwait-gcc-january-summit-saudi-arabia-qatar-rift-trump.html>

62 <https://www.reuters.com/article/emirates-economy-outlook-int-idUSKBN28M0M5>

63 <https://www.timesofisrael.com/over-50000-israelis-have-visited-uae-since-peace-deal-signing/>

64 <https://www.ekathimerini.com/260365/article/ekathimerini/business/uae-joins-east-mediterranean-gas-forum>

ri'na ev sahipliği yapacağını açıkladı. Suudi Arabistan ise 2034 oyunlarına ev sahipliği yapacak.⁶⁵

Katar'da cuma günü koronavirüs önlemleri altında düzenlenen çeşitli etkinliklerle ve askerî geçit törenleriyle Katar Ulusal Günü kutlandı. Katar Emiri Şeyh Temim bin Hamed es-Sani bu kapsamda yaptığı açıklamada halkının ulusal gününü tebrik ederek ülkesinin 2020 yılı boyunca elde ettiği başarıları vurguladı.⁶⁶

• Yemen:

Geçen hafta Hadi hükûmeti ile BAE destekli Güney Geçiş Konseyi (GGK) arasında 2019 Riyad Anlaşması'nın uygulanması hususunda önemli adımlar atılması üzerine anlaşmaya varılmış, bu çerçevede askerî geri çekilmeler gerçekleştirilmişti. Geçen haftaki duyuruda yer aldığı gibi bu hafta Yemen'de GGK ile Hadi hükûmeti temsilcilerinin yer aldığı 24 bakanlı yeni hükûmetin kurulduğu Başbakan Abdümelik tarafından ilan edildi. Bakanlık sayıları taraflar arasında eşit olarak paylaştırıldı.⁶⁷

Bir taraftan bu gelişmeler yaşanırken diğer taraftan da BAE'nin Sokotra Adası üzerindeki varlığının artmaya devam ettiği yönündeki haberler uluslararası basında yer aldı. Buna göre BAE adadaki askerî üs inşalarına hız kesmeden devam ediyor.⁶⁸ Yemen Dışişleri Bakanı Muhammad El-Hadrami konu ile ilgili bir açıklama yaparak Riyad Anlaşması'nın uygulanmasına yönelik önemli adımların atıldığı şu günlerde BAE'nin Sokotra'daki varlığının ve faaliyetlerinin kabul edilemez olduğunu ifade etti.⁶⁹

• Kuveyt:

Kuveyt Başbakanı Şeyh Sabah, Körfez krizinin sona ermesi ve taraflar arasındaki ilişkilerin normale dönmesi hakkında iyimser olduklarını açıkladı. Kuveyt'in dış politikasında diğer ülkelerin egemenliğine saygı duymaya devam edeceğini ve iç işlerine karışılmayacağını yineledi. Şeyh Sabah, Körfez ülkelerinin güvenliğinin önemli olduğunu ve bunun tüm üye devletlerin sorumluluğunda olduğuna da dikkat çekti.⁷⁰

Irak Dışişleri Bakanı Fuad Hüseyin ve beraberindeki heyet, Kuveyt Emiri, Başbakanı ve Dışişleri Bakanı ile görüşmeler gerçekleştirdi. İkili ilişkilerin geliştirilmesine yönelik görüşüldüğü, bölgesel ve küresel gelişmelerin değerlendirildiği açıklandı.⁷¹

65 <https://www.dohanews.co/qatar-beats-saudi-arabia-to-host-the-asian-games-2030/>

66 <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/qatar-celebrates-national-day-amid-virus-measures/2081309>

67 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/yemen-de-hukumet-kuruldu/2081854>

68 <https://www.middleeastmonitor.com/20201214-uae-continues-to-build-bases-on-yemens-socotra-island/>

69 <https://www.middleeastmonitor.com/20201218-yemen-ministers-ignoring-stc-coup-unacceptable-amid-new-govt-formation/>

70 <https://www.kuna.net.kw/ArticleDetails.aspx?id=2945780&Language=en>

71 <https://www.kuna.net.kw/ArticleDetails.aspx?id=2945603&Language=en>

Uzun yıllar boyunca savunma bakanlığı ve başbakan yardımcılığı gibi üst düzey görevler yapan Şeyh Nasır Sabah Es Sabah'ın pazar günü vefat ettiği duyuruldu. Geçtiğimiz eylül ayında vefat eden Şeyh Sabah el-Ahmed el-Cabir es-Sabah'ın oğlu olan Nasır 72 yaşındaydı.⁷²

• Umman:

Umman Dışişleri Bakanı Sayyid Badr Hamad Al Busaidi, İran'ın Siyasi İşlerden Sorumlu Dışişleri Bakanı Yardımcısı Dr. Abbas Araghchi'yi makamında ağırladı. Ekonomi, ticaret, kültür ve bilimsel alanlardaki ikili iş birliğinin önemine değinildi. Bölgesel ve uluslararası gelişmelerinde görüşüldüğü toplantıda bölgesel güvenliğin ve istikrarın önemine dikkat çekildi.⁷³

Umman Sultanı Heysem bin Tarık, Filistin Devlet Başkanı Mahmud Abbas'tan yazılı bir mesaj aldı. Filistin heyeti ile iki ülkenin dostça ilişkisine değinilirken, çeşitli alanlarda ilişkilerin geliştirilmesine dair görüşüldüğü bildirildi.⁷⁴

• Bahreyn:

ABD Dışişleri Bakanlığı tarafından yapılan bir açıklamayla Bahreyn'de faaliyet gösteren ve İran destekli olduğunu bilinen "Saraya Muhtar" örgütünün küresel terör örgütleri listesine alındığı duyuruldu.⁷⁵ Bahreyn Dışişleri Bakanlığı da konuyla ilgili bir açıklama yayınlamaya karar verirken, bu kararın İran Devrim Muhafızları tarafından desteklenen terör oluşumları ile mücadelede önemli bir adım olduğu ifade edildi.⁷⁶

Diğer taraftan Bahreyn Şura Konseyi hafta içi Katar merkezli kanal El Cezire'yi hedef alan açıklamalarda bulundu. Açıklamada kanalın saygınlıktan yoksun olduğu ve yaptığı yayınlarla kaos, terör ve şiddeti teşvik ettiği gibi ifadeler yer aldı. Açıklama Bahreynli bakanların Katar Sahil Güvenlik ekipleri tarafından engellenmesi üzerine yapıldı. Bu olayın El Cezire tarafından kara propagandaya alet edildiği vurgulandı.⁷⁷

Geçtiğimiz hafta Bahreyn ve BAE'den bir heyet İsrail'e bir ziyarette bulundu. Aktivistlerin yer aldığı grup Hanuka isimli Yahudi Festivali için düzenlenen etkinlikler kapsamında Ağlama Duvarı'nın önünde yapılan törene katıldılar. Bu ziyaretin Arap ülkeleri ile İsrail

72 <https://www.aljazeera.com/news/2020/12/20/kuwaits-key-reformer-son-of-late-emir-dies-at-72>

73 <https://timesofoman.com/article/oman-iran-to-boost-bilateral-ties>

74 <https://timesofoman.com/article/hm-receives-message-from-palestinian-president>

75 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/abd-bahreynde-iran-destekli-saraya-muhtar-orgutunu-teror-listesine-aldi/2077935>

76 <https://www.bna.bh/en/BahrainwelcomesUSdecisiontodesignateSarayaAlMukhtarasterroristorganization.aspx?cms=q8FmFJgiscL2fwlzON1%2bDu%2byyzJPjLV%2fzMJCbD18AI%3d>

77 <https://www.bna.bh/en/ShuracommitteeALJazeeraaQatarichannelinjectsvenomfromacountrywithoutdemocracytraditions.aspx?cms=q8FmFJgiscL2fwlzON1%2bDnD0kBvZ5LYJcSAI6R%2f7VHA%3d>

il’de bulunan gençler arasındaki bağların kuvvetlendirilmesini amaçlayan Sharaka Projesi olarak da bilinen iş birliği projesi kapsamında gerçekleştirildiği bildirildi.⁷⁸

■ KUZAY AFRİKA GÜNDEMİ

• Mısır

Geçtiğimiz haftalarda Mısır’da 2016 yılında öldürülen İtalyan öğrenci Regeni vakasının soruşturmasının durdurulması üzerine İtalyan hükûmeti harekete geçmiş ve Mısır istihbaratının 4 üyesini suçlu bulmuştu. Bu hafta da Regeni vakasının çözümüne dair İtalyan Dışişleri Bakanı Luigi Di Maio vakayı AB’ye taşıyacaklarını duyurdu.⁷⁹ Sisi’nin Macron ile ziyaretinin ardından Fransa ikiye bölündü. Bir taraf Sisi’ye Lejyon Onuru Ödülü verilmesini insan hakları savunuculuğunu yüzüstü bırakmak olarak değerlendirirken diğer taraftan yapılan davranışın Fransa ulusal çıkarları için olduğu söylendi.⁸⁰ Bu hafta içinde Abu Dabi Velihaht Prensi Şeyh Mohamed bin Zayed, BAE Silahlı Kuvvetleri Genel Kurmay Başkan Yardımcısı ile Mısır Cumhurbaşkanı Abdülfettah el-Sisi’yi ziyaret etti. Ziyarete ikili ilişkilerin ve bölgesel kalkınma üzerine görüşüldüğü duyuruldu.⁸¹ Fransa’nın Mısır Cumhurbaşkanı’na ödül vermesi üzerine AB Meclisi Mısır’a karşı açıklama da bulundu. Açıklama da insan haklarını ihlal edenleri AB ülkelerinin ödüllendirmemesi gerektiği belirtildi.⁸² Bu hafta içinde, Mısır’ın Sina Yarımadası bölgesinin kuzeyinde askerî araç konvoyu geçişi sırasında bombalı saldırı gerçekleşti. Saldırı sonrasında Mısır Silahlı Kuvvetlerinden patlamada 3 askerın öldüğü ve 10’dan fazla askerın yaralandığı duyurusu yapıldı.⁸³ Hafta sonunda, Mısır’ın İstihbarat Başkanı Abbas Kemal Libya’nın Bingazi kentinde darbeci General Halife Haftar ile görüştü. Görüşmenin Mısır Cumhurbaşkanı Sisi tarafından yetkilendirildiği ve görüşme de 5+5 Birleşik Askerî Komisyonunun yeterliliğinin ele alındığı duyuruldu.⁸⁴

• Libya

Pazartesi günü Libya Yabancı Yatırımlar Şirketi Genel Müdürü ve Bosna Dış Ticaret Odası Başkanı bir araya gelerek Libya-Bosna Ortak Çalışma Konseyi üzerine konuştuklarını bildirdiler. İki ülkenin özel ve kamu sektörlerinin ortaklığı tartışılırken ayrıca iki ülkenin vatandaşlarının çalışma izni ve vize edinmesini kolaylaştırmaya da değindikleri

78 <https://www.middleeastmonitor.com/20201215-uae-bahrain-take-part-in-hanukkah-ceremony-at-jerusalem-western-wall/>

79 http://www.ansamed.info/ansamed/en/news/sections/politics/2020/12/16/chilling-situation-in-regeni-case-eu-must-be-involved-fm_1cf90cb8-1184-4ae9-8a61-89b6e36818e9.html

80 <https://www.aa.com.tr/en/europe/french-divided-on-sisi-visit-to-paris/2079332>

81 <https://www.thenationalnews.com/uae/government/sheikh-mohamed-bin-zayed-meets-president-of-egypt-abdelfattah-el-sisi-1.1129991>

82 <https://www.aa.com.tr/en/europe/eu-parliament-calls-for-restrictive-measures-against-egypt/2081883>

83 <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2020/12/sinai-roadside-bombs-explosions-egypt-killed-dead-security.html>

84 <https://www.dailysabah.com/politics/egypts-intel-chief-meets-libyan-warlord-haftar/news>

bilinmektedir.⁸⁵ Libya'nın eğitimden sorumlu yetkilileriyle bu hafta Malta'yla eğitimde iş birliğine gitmek için bir araya geldiler. Bununla birlikte Libyalı öğrencilerin eğitim hayatını Malta'da sürdürebilmeleri için vize süreçlerinin rahatlatılmasının masaya yatırıldığı biliniyor.⁸⁶ Salı günü BM Güvenlik Konseyi, daha önce BM Genel Sekreteri Antonio Guterres'in önerdiği Bulgar asıllı Nickolay Mladenov'u Libya Özel Temsilcisi olarak atanmasını onayladığını doğruladı.⁸⁷ Çarşamba günü Libya Savunma Bakanı Selahaddin Nemruş yaptığı açıklamada Ulusal Mutabakat Hükûmeti'nin BM öncülüğünde yürütülen süreci desteklerken, Hafter'in bu süreçte eşit derecede rol almasına karşı olduklarını dile getirdi.⁸⁸ Perşembe günü İtalya Başbakanı Conte'nin Bengazi'de Hafter ile görüşerek Libya'daki süreci değerlendirdiği biliniyor.⁸⁹ Ayrıca, İtalya Savunma Bakanının bu hafta Libya Savunma Bakanı Nemruş ile görüşerek geçtiğimiz günlerde imzalanan askerî ortaklık anlaşması ile ulusal ve uluslararası boyutlarda yaşanan gelişmeleri tartıştığı biliniyor.⁹⁰ Bu hafta Başkanlık Konseyi Başkan Yardımcısı Ahmed Maytik'in ABD'nin Libya Büyükelçisi Norland ile görüşerek özellikle BM'nin yönettiği siyasi çözüm sürecinin ve ekonomik reform paketinin üzerinde durduğu biliniyor.⁹¹ BM Libya Destek Misyonu cuma günü Libya Siyasi Diyalog Forumu katılımcılarından oluşturulmuş bir komitenin 24 Aralık 2021'de düzenlenmesi planlanan seçimler için hazırlıklarla ilgileneceğini ve bu komitenin ilk toplantısının 21 Aralık'ta olacağını açıkladı.⁹²

• Tunus

Geçen hafta Çin'in yatırımla kurulan hastanenin açılışından sonra Cumhurbaşkanı Kays Said bu hafta Çin ile farklı projelerin de geliştirileceğini duyurdu. Yabancı yatırımın Tunus'un kamu-özel ortaklığı planlarını da desteklemesi bekleniyor.⁹³ Geçtiğimiz günlerde Fas'ın İsrail'le normalleşmeye gitmesinin ardından bu hafta Tunus Başbakanı Hişam Meşişi, İsrail ile normalleşmenin Tunus'un gündeminde olmadığını dile getirdi.⁹⁴ Ayrıca Meşişi'nin, hafta içerisinde İtalya'ya yapmayı planladığı ziyareti Ekonomi Bakanı Ali el-Kali'nin koronavirüse yakalanması sebebiyle iptal ettiği biliniyor.⁹⁵ Tunus Savunma Bakanlığı Türk Havacılık Sanayii ile seksen milyon dolar değerinde bir anlaşma imzaladığını duyurdu. Anlaşmanın üç İHA, üç karadan kontrol sistemi ve 52 Tunuslu hava

85 <https://www.libyaobserver.ly/inbrief/libya-bosnia-discuss-cooperation>

86 <https://www.libyaobserver.ly/education/libya-malta-sign-education-mou>

87 <https://www.libyaobserver.ly/news/un-security-council-approves-new-envoy-libya>

88 <https://www.dailysabah.com/politics/libya-rejects-equal-inclusion-of-haftar-in-political-process-plagued-by-disagreements/news>

89 <https://www.aa.com.tr/en/africa/italy-s-pm-discusses-developments-in-libya-with-haftar/2080901>

90 <https://www.libyaobserver.ly/inbrief/libya-italy-discuss-activation-military-cooperation-agreements>

91 <https://www.libyaobserver.ly/economy/economic-reforms-are-table-maiteeq-norland-talks>

92 <https://www.dailysabah.com/world/africa/unsmil-forms-law-committee-to-agree-on-mechanism-for-libyas-2021-elections>

93 <https://www.meed.com/tunisia-to-deliver-more-projects-with-china>

94 <https://www.timesofisrael.com/tunisian-pm-normalization-with-israel-not-on-the-agenda/>

95 <https://www.middleeastmonitor.com/20201215-tunisia-pm-cancels-trip-to-italy-after-minister-gets-covid/>

kuveti personelinin eğitimini kapsadığı biliniyor.⁹⁶ Son olarak, Tunus Dışişlerinin yaptığı açıklamaya göre salı günü Tunus Dışişleri Bakanı'nın Cezayir'in Tunus Büyükelçisi ile iki ülke arasındaki bağları onarmak ve kuvvetlendirmek üzere görüştüğü biliniyor.⁹⁷

• Cezayir

Geçtiğimiz haftayı kapatırken iki ay kadar bir süredir Almanya'da koronavirüs tedavisi gören Cumhurbaşkanı Abdulmecid Tebbun'dan ilk haber geldi. Tebbun hem sosyal medyadan yaptığı paylaşımlar hem de televizyonda katıldığı bir yayınla geri döndüğünü ve sağlıklı olduğunu sergiledi.⁹⁸ Cezayir Savunma Bakanlığının yaptığı açıklamaya göre çarşamba sabahı Akdeniz'de bir askerî helikopterin düşmesiyle birlikte Cezayir donanmasından üç pilot hayatını kaybetti. Bakanlık yaptığı açıklamada eğitim uçuşu esnasında gerçekleşen kaza ile ilgili soruşturma başlatıldığını bildirdi.⁹⁹ Bu hafta Cezayir'in İletişim Bakanı, Fas'ı İsrail'le normalleşmeye gitmesinden dolayı kınadı. Bakan, Filistin ve Batı Sahra arasında bir benzerlik çizerek "İşgalciler arasındaki ortaklığın halkın iradesine karşı koyamayacağını" vurguladı.¹⁰⁰ Buna ek olarak, Cezayir haftanın başında tekrar Sahra halkının yanında olduğunun altını çizdi. Cezayir Dışişleri Bakanlığı yaptığı açıklamada "Batı Sahra'nın Afrika'daki son koloni" olduğunun ve bunun Sahra halkının yasal özgürlüğüne mal olduğunun üzerinde durdu.¹⁰¹ Son olarak, bu hafta Cezayir'in Tunus Büyükelçisi ile Tunus Dışişleri Bakanı arasında bir görüşme gerçekleşti. İki diplomat ülkeleri arasındaki ilişkilerin iyileştirilmesini ve kuvvetlenmesini masaya yatırdı.¹⁰²

• Fas

Geçen hafta Fas'ın İsrail ile normalleşme anlaşmasının ardından Fas halkı bu karara tepki gösterdi. Fas sokaklarında kararı protesto eden bir grup Faslı polis ekiplerince dağıtıldı.¹⁰³ İsrail-Fas normalleşme anlaşmasının görüşülmesi üzerine gelecek hafta İsrail-ABD heyetinin Fas'ı ziyaret edeceği duyuruldu. Ziyarete Donald Trump'ın damadı Jared Kushner'da dâhil olacak.¹⁰⁴ Geçen hafta İsrail ile normalleşme şartıyla Fas'ın Batı Sahra üzerinde egemenliğini tanıyan ABD, bu hafta da BMGK'ya ABD'nin tutumunu duyurdu. ABD BMGK'da da Batı Sahra'nın Fas egemenliğine dâhil olduğunu savunacak. BMGK'nın kalıcı beş üyesinden olan ABD'nin bu şekilde kesin bir taraf tutması bölgedeki tansiyonu olumsuz etkileyecek.¹⁰⁵ Bu kararın üzerine Polisario Cephesi, Biden hükûme-

96 <https://www.middleeastmonitor.com/20201215-tunisia-to-purchase-combat-drones-from-turkey/>

97 <https://www.aa.com.tr/en/africa/tunisia-bids-to-mend-ties-with-algeria/2078702>

98 <https://allafrica.com/stories/202012140102.html>

99 <https://english.aawsat.com/home/article/2686976/3-dead-algeria-military-helicopter-crash>

100 <https://www.middleeastmonitor.com/20201214-algeria-tells-morocco-mutual-recognition-between-occupiers-is-useless/>

101 <https://www.spsrasd.info/news/en/articles/2020/12/15/29709.html>

102 <https://www.aa.com.tr/en/africa/tunisia-bids-to-mend-ties-with-algeria/2078702>

103 <https://www.dailymail.co.uk/wires/ap/article-9053123/Moroccos-police-disperse-protest-against-ties-Israel.html>

104 <https://www.israelnationalnews.com/News/News.aspx/293155>

105 <https://www.morocoworldnews.com/2020/12/329009/western-sahara-unscc-receives-us-proclamation-on-moroccos-sovereignty/>

tinden Trump'ın kararını geri çekmesini umut ettiklerini belirten bir mesaj verdi. Mesajda Batı Sahra'nın Fas'ın egemenliği olarak görüldüğü her durumda savaşın devam edeceği belirtildi.¹⁰⁶ Bu hafta yapılan bir duyuruda, Sahrawi Halkı Özgür Ordusunun, Fas cephelerini bombalamaya devam ettiği haberi yapıldı. Sahrawi Savunma Bakanlığında yapılan açıklamada Akrara Eramth alanının ve El Fiyinne bölgesinin vurulduğu duyuruldu.¹⁰⁷

ENERJİ GÜNDEMİ

• Dünya Geneli

Güney Kıbrıs Rum Yönetimi, 2021'in ikinci yarısında Doğu Akdeniz'deki sondaj yapmaya devam edeceklerini; İsrail, Kıbrıs ve Yunanistan'ın ulusal şebekelerini birbirine bağlayan 2.000 megavatlık elektrik projesi üzerinde çalıştıklarını ve enerji alanında bölgesel HUB olmak istediklerini bildirdi.¹⁰⁸

SOCAR, 2021'de Türkmenistan'dan yaklaşık 500 bin ton Okarem petrolü satın alma ihalesini kazandığını açıkladı. 2020 Ocak-Kasım aylarında Türkmenistan'dan Okarem petrol ihracatının yıllık 341 bin ton olduğu belirtildi. Bu ihracat Transneft sisteminden Novorossiysk'e ve Makhachkala yönünde tankerler tarafından gerçekleştirilmekteydi. İhale sonrası, Eni Türkmenistan, 2021 yılında aylık 30-40 bin ton Okarem petrolü sevk etmeyi planladığı ve bu sayede Makhachkala ve Novorossiysk üzerinden geçişi azaltarak Bakü-Tiflis-Ceyhan (BTC) Petrol Boru Hattı üzerinden Türkmen hammadde arzında bir artışa yol açabileceği belirtildi.^{109,110,111}

• Ortadoğu

Mısır, İsrail, Yunanistan, Kıbrıs, İtalya ve Ürdün, eylül ayında hükûmetler arası bir organizasyon olarak Doğu Akdeniz Gaz Forumu'nun kurulmasının ardından, BAE'nin Doğu Akdeniz Gaz Forumu'na gözlemci olarak katıldığı açıklandı. Ayrıca Fransa, Birleşik Devletler ve Avrupa Birliği'nin gözlemci statüsü talep etmesiyle katılmak için başvuruda bulunduğu bildirildi.^{112 113}

106 <https://www.middleeasteye.net/news/morocco-western-sahara-polisario-biden-trump-deal-cancel-war>

107 <https://www.spsrasd.info/news/en/articles/2020/12/19/29842.html>

108 <https://oglinks.news/chevron/news/cyprus-aims-to-be-energy-hub-climate-neutral-by-2050>

109 https://www.azernews.az/oil_and_gas/173878.html

110 <https://zerkalo.az/socar-trading-vyigrala-tender-na-zakupku-turkmenskoj-nefti/>

111 <http://www.digitaljournal.com/pr/4916925>

112 <https://www.reuters.com/article/egypt-emirates-gas/egypt-says-uae-joins-east-mediterranean-gas-forum-as-an-observer-idUSL1N2IW1HD>

113 <https://financialpost.com/pm/business-pmn/egypt-says-uae-joins-east-mediterranean-gas-forum-as-an-observer>

Suriye'deki yerel kaynaklara göre ABD'nin Hasaka, Rakka ve Deir Ezzor vilayetlerindeki petrol sahalarından elde ettiği ham petrolü, ABD ordusu ve Suriye Demokratik Güçlerinin (SDG) koruma sağladığı 85 tankerden oluşan konvoyla Irak'ın IKBY bölgesine götürdükları bildirildi.¹¹⁴

Irak Petrol Bakanlığı yaptığı açıklamada, Kerkük'ün batısındaki Khabbaz Petrol Sahasında 9 Aralık'ta düzenlenen saldırıdan sonra kuyularda çıkan yangının kontrol altına alındığını ve üretimin normale döndüğünü açıkladı. Saha günde 2 bin varil civarında üretim gerçekleştirmekteydi.¹¹⁵

Irak Devlet Petrol Pazarlama Örgütü (SOMO) yaptığı açıklamada, IKBY üretimi de dâhil olmak üzere Irak'ın petrol üretiminin, kasım ayında ekim ayına göre %4'lük düşüşle günlük 3,7 milyon varil olduğunu ve OPEC+ kotasının altında bir üretim gerçekleştiğini bildirdi. SOMO verilerine göre Merkezî Yönetim'in kasım ayı üretimi %5 düşüşle günde 3,2 milyon varil olurken IKBY'de bu oran %2,3 artışla günde 456 bin varil olduğu açıklandı.¹¹⁶

Gazprom'un petrol üreten yan kuruluşu 2021'in ilk yarısında IKBY'deki Sarqala sahasında dördüncü kuyuyu açmayı planladığını açıkladı. Dördüncü kuyunun Sarqala sahasındaki ham petrol üretimini mevcut günlük 24 bin varilden en az günlük 32 bin varile çıkarması planlanıyor.¹¹⁷

Mısır Petrol ve Maden Kaynakları Bakanlığı ile Mısır'ın Mikro, Küçük ve Orta Ölçekli İşletme Geliştirme Ajansı önümüzdeki üç yıl içinde 150 bin arabanın doğal gazla çalıştırılmasını sağlamak için iş birliğine vardıklarını açıkladı.¹¹⁸

Ortak Kuruluşlar Veri Girişimi'nin (JODI) verilerine göre, Suudi Arabistan'ın ham petrol ihracatının ekim ayında günde 6,16 milyon varile yükseldiği açıklandı. Ayrıca, toplam ham petrol ve petrol ürünleri ihracatının bir önceki aya göre 281.000 varil artışla 7,38 milyon varile yükseldiği açıklandı.^{119 120}

Singapur merkezli Hafnia Tankers Şirketi 14 Aralık 2020 tarihinde, Suudi Arabistan'ın Cidde Limanı'nda tankerdeki dizeli tahliye edilirken tanımlanamayan bir dış kaynak tarafından tankerin vurulduğunu açıkladı.¹²¹ Patlayıcı yüklü bir botun yakıt tankerine yastığını belirten Suudi yetkililer, bu olayın küçük zararlarla atlatıldığını bildirdiler.^{122 123}

114 <https://www.plenglish.com/index.php?o=rn&id=62696&SEO=united-states-continues-to-plunder-syrian-oil>

115 http://www.xinhuanet.com/english/2020-12/16/c_139594782.htm

116 <https://daily.energybulletin.org/2020/12/iraq-data-nov-oil-output-falls-4-below-opec-quota-somo-says/>

117 <https://www.resilience.org/stories/2020-12-14/the-energy-bulletin-weekly-14-december-2020/>

118 <https://english.mubasher.info/news/3733516/Egypt-s-MSMEDA-to-finance-natural-gas-conversion-of-150k-cars-over-three-years/>

119 <https://www.reuters.com/article/saudi-oil-jodi-int/saudi-crude-exports-rise-to-616-million-bpd-in-october-idUSKBN28R2FD>

120 <https://oilprice.com/Latest-Energy-News/World-News/Saudi-Arabias-Crude-Oil-Exports-Inch-Up-In-October.html>

121 <https://www.reuters.com/article/saudi-ship-blast-bw-group/shipping-firm-hafnia-says-oil-tanker-on-fire-off-saudi-arabia-hit-by-external-source-idUSL4N2IU10S>

122 <https://www.bloomberg.com/news/articles/2020-12-14/fuel-tanker-hit-by-explosion-off-saudi-arabia-near-jeddah>

123 <https://www.eurasiareview.com/15122020-saudi-arabia-terrorist-bomb-attack-targets-gasoline-tanker-in-jeddah-port/>

İran'ın ikinci en büyük rafinerisi olan İsfahan rafinerisine günde 375 bin varil ham petrol sağlayan Marun Boru Hattı, heyelan nedeniyle patladı ve çıkan yangın itfaiye ekipleri tarafından söndürüldü.¹²⁴

İran ve Katar'ın paylaştığı Güney Pars Gaz Sahası'nın 4. ve 5. fazlarından yıllık 13 milyon varil kondansate üretilip 10,5 milyon m³ gaz ihraç edildi ve geçen yıla oranla havaya yakılan gaz (flared gas) miktarı %18 azaldı.¹²⁵ Ayrıca, Güney Pars Faz 11 Projesi'nin sondaj çalışmalarının 2021'de başlayacağı açıklandı.¹²⁶ I. aşamada günlük 14 milyon metreküp gaz, II. aşamada sondaj ile yedi kuyu daha açılıp günlük 28 milyon metreküp gaz çıkarılması planlanıyor.¹²⁷

İran Petrol Bakanı, ambargolar yüzünden üretimi azaltılan kuyuları canlandırmak ve yaptırımların kaldırılması sonrası günlük 2,3 milyon varillik ihracat hedeflerine ulaşabilmeleri için gaz sektöründe Bilal, Farzad, Güney Pars ve Kish Sahalarını ve petrol sektöründe Batı Karun Petrol Sahaları Kümesi, Jofeir, Sepehr ve İlam Sahaları odaklı yeniden canlandırma çalışmaları yapılacağını belirtti.¹²⁸

İran, Goureh petrol terminalinden Jask Limanı'na yapılan boru hattı ile Hürmüz Boğazı'na olan bağımlılığı azaltmaya yönelik projeyi 2021 yılında bitirmeyi planladığını bildirdi. Tahran'dan Basra Körfezi'nin doğu yakasına, oradan da Umman Körfezi'ne doğrudan günde 1 milyon varil petrol taşınmasını sağlayacak projenin amacı Hürmüz Boğazı'nı bypass etmek olduğu açıklandı.^{129 130}

Kuveyt Entegre Petrol Endüstrileri Şirketine (KIPIC) ait yeni LNG ithalat (gazlaştırma) terminalini işletmesi için Yunan doğal gaz şebeke operatörü DESFA ile altı yıllık 106 milyon USD'lik bir sözleşme imzaladığını açıkladı.¹³¹ DESFA, sözleşmenin en az beş yıllık olduğunu ve ilgili ihalenin son aşamasının tamamlanmasının ardından şebeke işletmecisine devredilebileceği bildirildi.¹³²

ABD Enerji Bakanı yaptığı açıklamada, Trans-İsrail Boru Hattı'nı (TIP) genişletmek için Umman, Sudan, Fas, Filistin Yönetimi, Suudi Arabistan ve Ürdün dâhil olmak üzere diğer Arap ülkelerini İsrail ile ortak olmaya davet etmeyi planladıklarını açıkladı. Ayrıca, ham

124 <https://www.reuters.com/article/uk-iran-pipeline-idUSKBN28N0KK>

125 <https://financialtribune.com/articles/energy/106534/south-pars-increases-output>

126 <https://en.nioc.ir/portal/home/?news/81365/71248/411062/iran-set-to-begin-gas-production-from-phase-11-before-march-20221>

127 <https://m.marketscreener.com/news/latest/NIOC-National-Iranian-Oil-South-Pars-Phase-11-Drilling-Operations-Officially-Begins--32012059/>

128 <https://en.nioc.ir/portal/home/?news/81365/71248/411066/boosting-up-iran-oil-exports-to-2.3-mbd-practical-minister>

129 <https://www.pogc.ir/Default.aspx?tabid=581&articleType=ArticleView&articleId=7495>

130 <https://www.hellenicshippingnews.com/iran-to-run-service-pipeline-bypassing-strait-of-hormuz-to-export-oil-in-2021-president/>

131 <https://english.aawsat.com/home/article/2688216/kuwait-signs-deal-greeces-desfa-liquefied-gas>

132 <https://oglinks.news/blng/pr/desfa-becomes-operator-of-new-kuwaiti-lng-import-terminal>

petrolün ve belki de diğer ürünlerin TIP Boru Hattı ile taşınmasının bazı fırsatlar sunabileceğini bildirdi.^{133 134}

İsrail ile BAE ve Bahreyn arasındaki son “normalleşme anlaşmaları” sonrası, Abu Dabi Ulusal Petrol Şirketinin (ADNOC) ABD’li Occidental firmasına ikinci büyük petrol ve gaz arama blok imtiyazı verilmesiyle ABD’nin bölgedeki gücünün arttığı düşünülmektedir. 35 yıllık imtiyaz sayesinde 140 milyon USD karşılığında Occidental’ın, 4.212 kilometreka-relik kara blokunun arama aşamasında %100 hisse alırken ADNOC’un üretim aşamasının %60’ına sahip olma seçeneğini elinde tutacağı açıklandı. Bu sayede, ADNOC’un ham petrol üretimini günde yaklaşık 1 milyon varil artırarak en geç 2030 yılına kadar günde en az 5 milyon varile çıkarmasını sağlayacağı belirtildi.¹³⁵

Rus TATNEFT Şirketi, Libya’da Ghadames ve Sirte’de üç saha imtiyazı ve Ghadames’te bir saha geliştirme imtiyazı bulunduğu halde 2011 yılındaki iç savaş dolayısıyla çalışmalarını durdurmuştu. TATNEFT, şirketin Libya’daki dört arama blokunda çalışmaların yeniden başlatılması için çalıştığını ve ayrıca Suriye’de aramaya devam etmeyi planladığını açıkladı.¹³⁶

133 <https://www.arabnews.com/node/1777926/middle-east>

134 <https://www.cnbc.com/2020/12/17/middle-east-oil-security-in-pipelines-not-tankers-dan-brouillette.html>

135 <https://oilprice.com/Energy/Energy-General/UAE-Cements-US-Israel-Alliance-With-This-Huge-Oil-Deal.html>

136 <https://www.middleeastmonitor.com/20201219-russia-company-tatneft-to-resume-oil-exploration-in-libya-syria/>

RUS BASININDA ORTADOĞU GÜNDEMİ (14-20 ARALIK 2020)

• Terörle Mücadele Plus: Suriye'nin Doğusu Başkan Biden Döneminde

Rusya'nın önde gelen araştırma, yayın ve eğitim faaliyetleri yapan bağımsız düşünce kuruluşu- Rusya Uluslararası İlişkiler Konseyinin web sayfasında Rus analist, Al Monitor dergisi Köşe Yazarı Anton Mardasov'un "Terörle Mücadele Artı: Suriye'nin Doğusu Başkan Biden Döneminde" başlıklı [makalesi paylaşıldı](#). Uzmanla göre Biden ve ABD Dışişleri Bakanlığına getireceği Antony Blinken, aynı zamanda Ulusal Güvenlik Danışmanı Jake Sullivan da Suriye konusunda kararlı tutum sergilemektedir. Yazara göre ABD, IŞİD'in yeniden ortaya çıkmasına karşı mücadelelerinde yerel ortakları desteklemek ve Beşar Esad'dan siyasi tavizler talebinde bulunmak için Fırat'ın doğusundaki varlığını sürdürmelidir. Ayrıca uzman, değerlendirmelerinde Biden ekibinin Suriye'den asker çekme kararı alabileceği konusunda öngöründe bulunmakta, öte yandan demokratların büyük kısmının Suriye'de IŞİD aleyhine mücadeleye odaklandıklarını da vurgulamaktadır.

Makalede Joe Biden'ın, uzun süredir savunduğu "Terörle Mücadele Plus" stratejisinin terörizmle mücadelede büyük ölçekli asker konuşlandırması değil, küçük özel kuvvet gruplarının kullanılması stratejisine dayandığı ifade edilmiştir. Mardasov, ABD'nin bölgedeki başlıca oyuncuların pozisyonlarının da dikkate alınmasının önemli olduğuna dikkat çekerek Moskova'nın tutumuna değinmiş; Rusya yönetiminin her zaman Esad rejimini meşrulaştıran bir tutum sergilemekle birlikte Afrika ve Ortadoğu'daki etkisini genişletmek için Suriye Arap Cumhuriyeti'ni kullandığını vurgulamıştır. Bu ise Rusya yönetiminin, Afrika ve Ortadoğu'da kendi çıkarlarını geliştirmek için krizleri kullandığı anlamına gelmektedir.

• Rusya'nın 2021'deki Dış Politikası: On Dört Pratik Görev

Rusya'nın "Expert.ru" dergisinin 15 Aralık tarihli sayısında Rusya Uluslararası İlişkiler Konseyi Genel Müdürü Andrey Kortunov'un "Rusya'nın 2021'deki Dış Politikası: On Dört Pratik Görev" başlıklı [değerlendirilmesi paylaşıldı](#). Makalede önümüzdeki yıl boyunca Rusya ile Suudi Arabistan arasındaki iş birliğine ve Rusya'nın Suriye politikasına değinmekle birlikte Rusya-Türkiye ilişkilerinin gelişme perspektifleri ile ilgili tahminler dile getirilmiştir. Önce OPEC+ mekanizmasının korunmasına değinen uzman, Donald Trump'ın desteğiyle geçen yılın baharında bu mekanizmanın, dünya hidrokarbon fiyatlarındaki ani düşüşün üstesinden geldiğini vurgulamıştır. Yazara göre önümüzdeki yıl Rusya ile Suudi Arabistan arasındaki iş birliğinin devam etmesi, petrol piyasasının göreceli fiyat istikrarını varil başına 50 dolar civarında tutmak için kritik önem taşımaktadır ve bu da Rus enerji sektörü için uygun olacaktır.

Makalede, Suriye’de ekonomik ve siyasi reformların başlangıcına değinilmiştir. Makalede “2021’de Suriye’de cumhurbaşkanlığı seçimleri yapılacak ve bu durum ülkenin son yedi yılda yaşadıklarını bitirebilir; seçimlerden sonra Rusya, Suriye ekonomisinin verimliliğini teşvik ederek daha kapsayıcı bir siyasi sistem kuracak; Suriye Anayasa Komitesinin yeniden canlanması ile Şamı daha aktif bir şekilde kullanma fırsatı bulacak” ifadelerine yer verilmiştir. Rusya-Türkiye ilişkilerine değinen uzmana göre Ankara, Moskova’nın önemli bir ortağı olmaya devam etmekte ancak Suriye, Libya, Doğu Akdeniz, Dağlık Karabağ, Kırım dâhil olmak üzere birçok önemli konuda tarafların görüşleri arasında büyük ölçüde farklılık oluşmaktadır. Andrey Kortunov Rus dış politikasının 2021’deki başarısının, Türkiye yönetimine fazla taviz vermemenin yanı sıra ilişkilerin de kötü olmasını önlemek olacağını belirtmiştir.

• Türkiye İttifak Yapmaya Zorlanıyor

Rusya’nın “Komersant.ru” gazetesinin 16 Aralık tarihli sayısında uzman görüşlerine dayanan “Türkiye İttifak Yapmaya Zorlanıyor” [başlıklı makale paylaşıldı](#). Yazıda ABD Başkanı Donald Trump yönetiminin, Rusya’nın S-400 füze savunma sistemi satın alması nedeniyle Türkiye ile askerî-teknik iş birliğine getirdiği yeni kısıtlamalar ve Ankara’ya uyguladığı CAATSA yaptırımları değerlendirildi. Uzmanlara göre ABD yaptırımları, Ankara’nın Rusya ile savunma alanında iş birliğinin artmasına sebep olacaktır.

Makalede görüşleri paylaşılan Strateji ve Teknoloji Analiz Merkezi Direktörü Ruslan Pukov’a göre Türkiye, onlarca yıldır Rusyayı NATO içinde ve bir bütün olarak Batı dünyası için sınırlayan unsurlardan biri olmuştur. Hâlihazırda bir paradoks bulunmaktadır çünkü ABD’nin başını çektiği “kolektif Batı” Türkiye’ye sırtını dönmek için elinden geleni yapmaktadır. Bu mantıktan uzak yaklaşımın en son tezahürü savunma sanayisi yönetimine yönelik yaptırımlar olmuştur.

Dışişleri Bakanı Pompeo’nun açıkladığı kararın, Türkiye’nin ABD’den daha da uzaklaşmasına neden olabileceğini vurgulayan uzman ikili ilişkilere verilen zararın, Recep Tayyip Erdoğan’ın görevden ayrılmasından sonra bile Ankara’da asla unutulmayacağını söylemektedir. Ayrıca Rus uzmanına göre savunma sanayisi, Erdoğan’ın oldukça önem verdiği bir konu olduğu düşünüldüğünde söz konusu yaptırımlar onu kızdırmaya yönelik bir girişim olarak da algılanabilir. Uzman yaptırım uygulamasına karşılık Ankara’nın, Rus-Türk askerî-teknik iş birliği için yeni fırsatlar açan askerî-sanayi kompleksine yatırımların artacağı yorumunda bulundu.

Makalede görüşlerine başvurulmuş diğer uzman Yüksek Ekonomi Okulunda Kıdemli Araştırma Görevlisi Vasily Kaşin’e göre ABD’nin, Türkiye’nin Savunma Sanayii Başkanlığına uyguladığı yaptırımlar iki temel hedef üzerinden şekillenmiştir. İlk olarak Türkiye’nin Amerikan teknolojisini, bileşenlerini ve teçhizatını kullanarak yeni askerî-endüstriyel programları uygulama yeteneğini zorlaştırmak; ikincisi, Türkiye’nin kullandığı Amerikan

teknolojisinin bakımını/onarımını zorlaştırmaktır. ABD'nin, silah ihracatını bir siyasi etki aracı olarak gördüğüne dikkat çeken uzman, bununla birlikte gelişmiş Amerikan silah sistemlerinin büyük ölçekli ithalatının bağımsız dış politika ile bağdaşmadığını vurgulamıştır.

Yazıda Türkiye Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın çok vektörlü dış politikaya geçişine de değinilmektedir ve söz konusu politikanın ardından ülkenin, askerî-teknik bağlarını Çin, Rusya, Güney Kore, İsrail ve diğer bazı ülkeler pahasına çeşitlendirdiği ifade edilmiştir. Aynı zamanda savunma sanayisinde büyük ölçekli bir ithal ikame programı uygulanmaktadır. Dolayısıyla bu durumda Washington ile çatışma yaşanmazdı. Vasily Kaşin ABD'nin, Ankara'ya yönelik son kısıtlayıcı eylemlerinin askerî-teknik iş birliği alanındaki çeşitlenme ve ithal ikame eğilimini yoğunlaştıracağı; başta Rus ve Çinli silah ihracatçıları için yeni fırsatlar sunacağı yorumunu yapmıştır.

• Hafter Kreml'e Karşı Yaptırımlara Yol Açabilir

Rusya ve ABD'nin diplomatik temsilciliklerinin, Doğu Akdeniz'deki durumla ilgili yaptıkları sert açıklamalar Rusya basınında geniş yer buldu. "Nezavismaya" gazetesinin 16 Aralık tarihli sayısında uzman görüşlerine dayanan "Hafter Kreml'e Karşı Yaptırımlara Yol Açabilir" başlıklı değerlendirmede Rusya Dışişleri Bakanı Sergey Lavrov'un Zagreb'deki ziyareti sırasında Amerikan yönetimini; bölge ülkelerin, Moskova ile "normal çalışmasını" yasaklamakla suçladığı vurgulandı. ABD Dışişleri Bakanı Pompeo ise Lavrov'un ABD'yi Doğu Akdeniz'de siyasi oyunlar oynamakla suçlamasına tepki göstererek Rusya'nın çeşitli yöntemlerle Doğu Akdeniz'de istikrarı tehdit ettiğini ifade etti.

Makalenin yazarı uluslararası ilişkiler alanında yorumcu İgor Subotin'e göre Amerikan diplomasi şefinin açıklamasında, Libya çatışmasına özel dikkat gösterilmekte ve Moskova, Libya'ya yönelik silah tedariki ambargosu ihlaline devam ederek Libya Ulusal Ordusu Komutanı Halife Hafter'e yardım etmekle suçlanmaktadır. Makalede görüşlerine başvurulmuş Yüksek Ekonomi Okulu Siyaset Bilimi Bölümünde Kıdemli Öğretim Görevlisi Grigory Lukyanov, Amerika Birleşik Devletleri'nde Trump ve Biden yönetimleri arasında gerçekleşen geçiş sürecinin, Libya'da kararlı eylem isteyen gruplar için elverişli koşullar oluşturduğunu belirtmektedir. Uzmanla göre Hafter, böyle zamanları oldukça iyi kullanmaktadır; mevcut koşullarda nasıl davranacağı bilinmemektedir. Altı ay önce, çeşitli gözlemciler Hafter'in siyaset hayatının sonuna geldiğini dile getirmelerine rağmen yine de durumun daha komplike olduğu söylenmektedir. Ayrıca yazıda Washington'ın bu dinamiği görmezden gelemeyeceği yorumu yapılmıştır.

Analiste göre ABD'nin Libya Büyükelçisi ve BM Genel Sekreteri'nin Özel Temsilcisi, Libya Ulusal Ordusu dâhil olmak üzere ülkede öne çıkan tüm gruplarla temasını sürdürürken Biden yönetiminin Libya'ya yönelik politikasının nasıl şekilleneceği henüz bilinmemektedir. Buna rağmen, Grigory Lukyanov'a göre mevcut siyasi durumla ilgili birkaç var-

sayım bulunmaktadır; Ayrıca analist, Hafter'e yönelik savaş suçlamalarının onu, Beyaz Saray için kabul edilemez figür hâline getirebileceği uyarısında bulunmaktadır. Yazara göre Biden, Rusya'yı yalnızca Ortadoğu'da değil aynı zamanda dünyadaki çıkarlarına yönelik tehdit olarak algılamaktadır. Bu nedenle Afrika'daki ve Libya'daki Rus şirketlerine ve Rus varlıklarına yaptırımlar uygulayarak Rusya'ya karşı çıkmaya devam etmesi muhtemeldir.